

TELEGRAFUL ROMAN.

N. 77 ANULU XII.

Telegrafulu ese de doua ori pe septem-
man: joi'a si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
toiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adrese
c'atra espeditura. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciele din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiu, in 1/13 Octobru 1864.

Inseratele se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. st
pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transilvana.

Siedinti'a din 28 Augustu (9 Sept.) 1864.

(Rescumperarea prestatiunilor urbariale (Je- leresci.)

(Continuare si capetu.)

Alessandru Bohatielu sprijinesce propunerea
lui Vajd'a, pentruca afla, ca propunerea acest'a e in interes-
sulu acelor'a, ce au a se rescumera, pentruca catu va sci res-
pectivulu proprietariu, ca densusu nu are de a capeta in 20 de
ani si 40 de rate cu crucerulu pretiulu rescumeraei, ci-lu
va capeta odata, desi in obligatiuni, si obligatiuni, care pa-
nace se voru rescumera cu bani gat'a, umbra dupa ele 5%,
mai incolo are de a capeta rescumeraea obiectulu in obli-
gatiuni, care dupa sorte potu se plateasca cu bani gat'a
intr'unu anu seu celu multu in 25 de ani, nu va pune pedeci,
ca sa nu se pota rescumera dilerulu. Afla alu doilea, ca
propunerea lui Vajd'a e si in interesulu acelor'a, ce au de a
perde sessiunile alodiale, pentruca acei'a nu capeta pretiulu
mosieloru rescumperabile cu crucerulu, fara-lu capeta odata.—
Afla a trei'a, ca propunerea acest'a e si in interessulu sta-
tulu, caci crede, cae si interessulu statulu sa se cionte odata
relatiunile si cu acelea frecarile intre domnii pamentesci si cu-
rialisti.

„Pre mine, dice, nu me sparia a partini propunerea dlui dep.
Vajd'a, nici assertulu reprezentantului regimului, ca adica propu-
nerea acest'a aru taia in partea materiala a patentei. Eu dicu, ca nu
taia in partea materiala, caci nu dice, ca ce e de a rescumera,
fara usiureza modulu rescumeraei, si face mai posibila rescum-
perarea. Mai incolo, dupa a mea convingere, nu sta nici as-
sertulu dlui dep. Plecker, care dice, ca rescumeraea e o a-
facere privata. Catu a hotaritu statulu, ca sessiunile acestea
alodiale se potu rescumera, catu s'au ingrijitu statulu des-
pre modulu rescumeraei, si prin doue legi s'au amestecat
statulu in cestiunea sessiuniloru alodiale, nu potu nici decatu
privi afacerea acest'a ca o afacere privata. Nu me sparia a
partini propunerea dlui dep. Vajd'a nici argumentele cele lungi
ale dlui Vicepresedinte Alduleanu, care au disu, ca legea nu
are de a face nimicu cu acea cestiune, ca cum sa se face
rescumeraea, caci acest'a e unu lucru privatu. Eu sum de
alta convingere. Eu scopulu legi acest'e lu privescu alt-
mintrea. Patent'a urb. dice, ca ce are de a se rescumera, si
prin urmare legea acest'a are de a hotari modulu, cum s'aru
potu face mai usioru rescumeraea, unde n'au venitu intre
partide nici o invoiea privata. Nici legea acest'a, nici propu-
nerea dlui dep. Vajd'a nu impedece si nu sta in cale la
invoieli private. Asia d. e. unii lasa o parte de mosia la
proprietari si doue parti mergu in proprietatea rescumperan-
dulu. Intr'altu locu se nvoiescu, ca sa se plateasca odata
pretiulu rescumeraei, intr'altu locu dupa 2 seu 3 ani s. c. l.
Acestoru invoieli nici decatu nu le sta in cale propunerea dlui
dep. Vajd'a. Acesta propunere, dupacum amu priceputu eu,
merge intr'acolo, ca sa dea statulu ajutoriu cu creditu, unde
nu este nvoiea privata despre modulu platirei, si unde res-
cumperarea aru ave a se face dupa prescisele legi acest'e.

Au disu mai incolo d. Vicepres. Alduleanu, ca propu-
nerea dlui dep. Vajd'a e in contradicere cu hotarirea in. case
de alaltaieri. Eu nu aflu nici decatu contradicere, pentruca
alaltaieri au hotaritu inalt'a casa, ca unde nu suntu invoieli
sa se face rescumeraea prin platire din partea celoru in-
datorati in 20 de ani in 40 rate; si asia propunerea d. Vajda
este numai o efluintia naturala a hotaririi de alaltaieri, care
asigureza, dupa a mea parere, si e favoritoare si pentru fos-
tii domni pamentesci, si pentru cei indatorati, si precumu
amu disu, si pentru statu.— Apoi statulu, care au adusu a-

cesta lege despre usiurarea rescumeraei, credu ca pote lua
atat'a greutate asupra-si, ca sa manipuleze obligatiunile ace-
stea. Si dupa parerea mea oficiele de contributiune nu suntu
ingreniate prin manipularea acestoru obligatiuni pretare, pen-
truca suntu mai putine decum suntu afacerile rescumeraeri-
loru iobagiloru; si deca in interesulu seu au luat statulu a-
supra-si obligatiunea de a rescumera pre coloni, cu multu
mai usioru pote lua asupra-si greutatea, de a manipula aceste
obligatiuni.— Pentru aceea recomandu in. case priimirea propu-
nerei d. dep. Vajd'a. (Bravo !)

Vajd'a, Dupace A. Bohatielu a respinsu tote obiectu-
nile aduse in contr'a amendementulu seu, se restringe numai
pelanga a face unele observatiuni la vorbirea repr. reg. si a lui
Gaitanu. Deca represent. regimulu a voitu sa-i impute
densulu tendinti'a de a pucaturu neesacte, trebuie sa res-
pinga acesta imputare; caci marturia i e inalt'a casa, ca den-
sulu, chiaru si candu aru fi cerutu interesulu lui, nici candu
n'a umblatu per ambages, ci a spusu totdeun'a francu con-
victiunea sea. Ear la observarea lui Gaitanu: ca nu e de unu
cugetu cu densulu in privinti'a §-ului 25, reflecta, ca densulu
n'au espusu parerea sea, candu a disu, ca scadiamentulu de 1/6
se face in favorea erariului, ci numai, ca unii asi esplica
§ 26 alu patentei, — ceea-ce e tocmai unu argumentu pentru
assertulu densulu din siedinti'a de astadi si din cea din urma:
ca adica patent'a urbariala este capace de mai multe esplica-
tiuni; eaci d'abi s'a ivitu la desbatere unu bietu §-u, si eata
ca s'au si aretatu, ca se esplica in mai multe moduri! (Ilaritate.)

Russu face o observare la propunerea lui Plecker.
Propunerea lui Plecker merge intr'acolo, ca obligatiuni sa pla-
tesca ratele de rescumeraea la indreptatiti. Densulu acest'a o
vede pentru obligatiuni forte periculosu, pentruca, de s'aru priimi
propunerea acest'a, atunci „potu sa dicu, ca tota legea nu aru
plati unu cruceriu (Ilaritate), ca amu espune pre obligatiuni la
cele mai mari greutati. S'aru potu intempra, ca unu omu,
care vre sa se rescumere si are sentinti'a comisiunei res-
cumperatore in mana, venindu diu'a platirei, sa merga la proprie-
tari sa-i plateasca rat'a. Insa proprietariulu au avutu de lucru
seu nu siede in cerculu acel'a, unde se afla obligatulu, seu
e dusu de acasa, si nu are acasa fara numai pre unu jude
dominalu, care nu scie scrie, ca si obligatulu. Acumu vine
omulu, ce are sa se rescumere, la judele acest'a, care i da
respunsu, ca domnulu pamentescu nu e acasa. Pote ca dom-
nulu are unu advocatu la Clusiu, Yasiarheiu, ori in Sabiu,
si omulu aru trebui acum sa merga acolo, seu judele i dice,
ca sa tramita banii pe posta la Clusiu. Acumu omulu tre-
buie sa-si capete unu scriitoriu ca sa-i scrie epistol'a. Ace-
st'a este o greutate forte mare. Dara sa presupunemu, ca
domnulu este acasa si priimesce rat'a dela obligatu. D. dep.
Plecker dice, ca ratele sa se scrie intr'o cola, pentruca cui-
tantiile singuratiche se potu perde; dara, domniloru, tocma asi
se pote perde si Zahlungs-bogen-ulu dni'alui. Ce face omulu?
Au platitu 20 de rate, si acumu vine la domnulu pamentescu
dicendu, ca au perdutu Zahlungs-bogen-ulu. Domnulu pam.
i respunde: Deca l'ai perdutu ce sa-ti facu? ca eu nu potu
porta protocolulu ca perceptoratulu. Acumu se nasce unu pro-
cesu mare, si omulu e silitu sa plateasca a dou'a ora. De
altmintrea eu credu, ca oficiele perceptorale suntu ale patriei
si ca atari aru fi datore a priimi si astfel de greutati, caci a
porta cu unu jurnalulu mai multu nu e lucru mare, si totusi
este in interesulu obligatulu si a proprietariulu, pentruca
tocma presupunendu, ca omulu sa-si perda Zahlungs-bogen-ulu,
elu se duce la perceptoratu si vede in jurnalulu, ca catu mai a-
re de a plati. Se potu multe casuri intempra, precum s'au in-
templat in acestu anu pe Muresiu, ca la omeni li-au dusu
ap'a si casele, dar apoi cuitantiile? Dar se pote intempra
si aceea, ca la proprietariu nu-i place, sa se rescumere di-

lerulu, și i-ar plăcea să mai aiba vre-o câți-va oameni, cari să-i mai lucre, și venindu omulu la domnu, acest'a se ascunde și apoi vine odata cu eșecutia și-lu șileșce a plăti și speșele. — Argumentulu lui Alduleanu, că învoirile se potu face pe cale privata, nu împedeca nimic'a, fiindcă acest'a nu vinu înaintea comisiunei de rescumperare, ci numai acei'a, cari n'au facutu nici o învoielă. La dis'a lui Plecker, ca obligatii n'aru poté plăti la cassele perceptorale în rate mai puținé, densulu concede ca este iertatu părțileru a se 'nvoi și la mai puțin de 40 rate, dar acest'a se poté și la cass'a perceptorala, ori deodată ori în rate mai puținé, candu și proprietariulu, priimindu o summa mai mare, i vine mai bine. Se poté întemplă însă și aceea, că jeleriulu, după ce a plătitu summa intréga, din nesciintia să arunce cuitanti'a în focu, ori d. e. să móră, și apoi veduv'a și orfanii lui să pice în processu cu proprietariulu, care poté dice, ca n'au plătitu, — ceea ce s'aru incungiurá deplinu, deca platirile s'aru face la perceptorate. Deci partinesce pre Vajd'a, și cadiendu acest'a, operatulu comitetului.

Mog'a afla lucrulu de mare importantia și doresce a veni la deplinire câtu mai curendu, căci la pertractare a venit destulu de tardiu. Nevoindu a se slobodi la desbaterea argumentelor aduse de Vajd'a, Plecker și Alduleanu, marturisesce numai, ca fără controla platirea celor ablegati cătra cei îndreptatiti va face multe greutăti, care voru trebui să le deslege apoi judecatoriile urbariale, cătra cari poporulu nu are multa încredere; de aceea nu poté partini nici propunerea regimului, nici a comitetului nici a lui Plecker, ci propune amendementulu urmatoriu: „Ratele se voru plăti prin obligati la antisti'a comunei, în carea locuiescu obligatii, ear îndreptatitii și-tragu ratele de rescumperare dela antisti'a comunala pelânga cuitantia scutita de timbru.“ Prin priimirea acestei propuneri s'aru delaturá atâtu greutătile celor obligati, câtu și ale celor îndreptatiti, și în fine și ale perceptoratorulu, mai cu sêma deca s'aru mai priimi adausulu acel'a, ca asupr'a acestoru platiri priveghiéza amplotatulu politicu. Apoi mai observa, ca pat. urb. în §§-ii 3—7 și 16—22 e câtu se poté de favoritóre pentru tierani, și lipsesce numai a se eșecutá bine. Se sprijinesce.

I. Balomiri dice, ca propunerile lui Thiemann și Schuler—Libloy se pare ca arata cea mai mare mila cătra dilerii; ear deca privimu la decisiunea dietei în privinti'a dileriloru, apoi poté dice: Nesze semmit, fogd meg jól! (Haritate.) Propunerea lui Gaitanu, că o parte a summei de rescumperare să o pórte dilerii, ear ceeaalta tier'a, nu s'a priimitu, și între obiectiunile aduse este și aceea, ca prin acest'a s'aru ingreuiá tier'a preste mesura; densulu însă întreba pre acei domni, ca deca summa acest'a pentru tieră e pré grea, apoi dilerii singuri cum o voru purtá?! (Presied. dice, ca preste acest'a amu trecut, Balomiri respunde, ca deca noi facendu o lege pentru rescumperarea dileriloru, nu le usurámu rescumperarea, atunci legea acest'a n'are nici unu rezultatu.) Alta obiectiune e aceea, că caus'a acest'a este de natura privata; deca e asiá, apoi de ce face diet'a lege pentru rescumperarea dileriloru? A trei'a obiectiune e, ca § 22 din patent'a urb. ne sta încontra; acest'a densulu o denéga; căci chiaru în proiectulu regimului se dice, ca cei obligati au de a plăti ratele deadreptulu celor îndreptatiti, și în assertiunea acest'a indirectu se cuprinde și § 22. (Presied. observa, ca acest'a nu e la ordine.) Câtu pentru propunerea lui Vajd'a, densulu afla, ca aceea consuna cu conclusulu dietei din siediinti'a trecuta, căci nu schimba nimic nici în privinti'a obligatiloru, nici în privinti'a îndreptatitiloru, ci numai i ajuta cu unu imprumutu din fondulu tierii pe 25 de ani. „Deca diet'a de acum, fără Unguri, cu maioritatero manésca, nu va să elibereze pre dilerii, candu diet'a din 1848 fără Románi au eliberatupre iobagii; apoi să le vinacelu puțin într'ajutoriu cu imprumutul propus de Vajd'a!“

Russu s'aru partini propunerea lui Mog'a, deca comunele nòstre aru fi organizate, după cum aru trebui să fie; dar după cum stámu astadi, nu poté concrede banii dela dilerii judeiloru comunali, cari adeseori și contributiunea o manâncă. Bă a concrede aceste rate judeiloru comunali, adeseori aru fi mai periculosu, decât a e dá însiși proprietariloru. Recomanda dar de nou propunerea comitetului cu atât'a mai vertosu, căci între fostulu dilerii și fostulu proprietariu, după cum dovedescu procesele cele multe, domnesce cea mai mare antipatia.

G. Manu în rendulu d'antâiu partinesce propunerea lui Vajd'a din motivele aduse de alții; ear deca, „nefiindu ide'a destulu de còpta“, propunerea acest'a aru cade, atunci o priime-

sce a comitetului; în fine cadiendu și acest'a, aru face o propunere eventuala: ca ratele se potu plăti prin cei obligati imediatu la cei îndreptatiti, ori la perceptoratele c. r., la cari platescu și contributiunea c. r., și îndreptatitii au de a radică ratele dela aceste perceptorate pelânga cuitantie netimbrate. — Apoi reflecta lui C. Schmidt și Plecker, ca de órecé dregatoriile politice și civile în patri'a nòstra suntu cu multu mai vechi, decâtu perceptoratele, și cu tóte ca noi amu inarticulatu diplom'a din Octóbre și patent'a din Februariu, nu crede, ca perceptoratele nu s'aru poté cuprinde și cu aceste summe, precum se ocupa și alte oficie camerale; căci nu trebuie să uitámu, ca chiaru pe temeulu dipl. leop. și la perceptorate au a se aplicá numai fiii patriei, căror'a crede, ca nu le va fi cu greu, a se ocupá cu astfelu de lucruri. — Propunerea eventuala a lui Manu se sprijinesce.

Refert. Schnell are cuventulu din urma. Comitetulu, dice elu, a cernutu proiectulu regimului cu deameruntulu, și au aflatu de bine a-lu priimi în form'a modificata; cu tóte acestea și la acele modificári s'aru mai facutu alte modificári. Trecendu la propunerea lui Vajd'a, espune, ca aceea cuprinde o sarcina nóna, nedrépta pentru tieră seu pentru statu, (Contradicere în stâng'a); nedrépta, pentruca rescumperarea pamenturiloru alodială este unu lucru privata, fatia cu care statulu și tier'a n'au nici o datorintia. Proprietarii aveau dreptulu a dá din mosiele sele câtu voiau altor'a, că să li le lucre, mai cu sêma candu aveau folosu. Deca se voru emite și pentru pamenturile dileresci obligatiuni în pretiu de bani, cari proprietarii să le pota vinde, ei firesce tóte locurile loru cele rele, mai cu sêma prin munti, le voru dá dileriloru spre folosire, spunendu-le, ca acest'a e și folosulu loru, căci le platesce statulu, și atunci comisiunea respectiva fórte anevoia aru poté aflá, de candu esiste acest'a referintia, de eri, ori de acum 15 ani, și cum a fostu în 1 Ianuaru 1848? De aceea dar propunerea lui Vajd'a n'aru fi bine a o priimi. Dar nici din punctu de vedere formalu nu se recomanda propunerea lui Vajd'a; căci s'aru face multe nedreptáti în urm'a ei, după ce și în cei 15 ani din urma, dar mai cu sêma dela esirea patentei încóce, între fostii dilerii și fostii proprietari s'aru incheiatu multe contracte de despăgubire, în urm'a căror'a dilerii au plătitu summe, seu au redatu proprietarului de buna voia o parte din pamentulu avutu. Între acești dilerii, cari s'aru rescumperatu de totu seu în parte, s'aru nasce mare nemultiamire, candu acum deodată patent'a urb., pe a cărei basa s'aru învoitu ei, (de órece aceea în § 22 dice, ca rescumperarea dileriloru se face fără concurentia tierii) de odată s'aru interpretá almintrea, și astfelu s'aru dá ansa la cele mai mari încureaturi. (Asiá e!) Apoi combate parerea lui Vajd'a în privinti'a §-ului 25 din pat. urb.; căci acolo prin speșele administratiunei nu se întielege administratiunea politica, ci administratiunea mosieloru respective. Asertulu lui Russu, ca deca s'aru priimi propunerea lui Plecker, legea intréga n'aru fi vrednica unu cruceriu, o combate că neparlamentara. — După ce dar comitetulu a prejudecatu lucrulu din firu în perú, și a datu dietei operatulu acest'a, densulu crede, ca pe acestu operatu la tóta întemplarea trebuie să se puna mai mare pretiu, decâtu pe propunerile aduse în urm'a unoru impressiuni momentane. În fine nu se 'ndoiesce, ca cei mai multi din oratori n'aru fi intentiunatu usurarea dileriloru; dar proiectulu regimului, și apoi alu comitetului suntu destulu de favoritóre pentru dilerii. Să cautámu dar înainte de tóte, că caus'a acest'a, pentru carea ex officio inca nu s'a facutu nimic' afara de ce au facutu dilerii cu proprietarii din indemn propriu, să se aduca odata la resolvire spre multiamirea ambelor parti!

Lazaru repres. regim., după ce dice, ca regimulu prin proiectulu acest'a de lege n'au avutu altu scopu, decâtu a usurá rescumperarea prestatiuniloru rescumperabile, arata ca aceste usurári se cuprinde mai antâiu într'aceea, ca platirea s'a pusu pe 20 de ani și 40 de rate, ear a dóu'a, ca și după aducerea sentintiei rescumperárii dá părțileru voia libera, a se învoi în privinti'a platirii rateloru singuraticé. Deca s'aru îndatori partidele, după cum proiecteaza comitetulu, atunci amu dá de greutătile ce le-au însiratu Plecker, mai adaugendu din partea sea, ca perceptoratele suntu institute imperiale, care după inarticularea diplomei din 20 Octóbre 1860 nu se mai tînu de legislatiunea tierii, și aru trebui prin urmare să si capete instructiunile de susu, apoi aru trebui să se 'mmultiescá și personalulu; și óre imultirea acest'a prin cine să se faca? prin dieta? prin ministeriulu de finantie? prin senatulu imp.? — Trecendu apoi la propunerea lui Vajd'a, observa înainte de tóte, ca n'a voitu să-lu vatemé; propunerea densulu o a 'ntielesu asiá, ca rescumperarea să se decé afara în obligatiuni de statu. După ce

insa § 22 alu patentei urb. dice apriatu, ca tier'a n'are sa concurga la acesta rescumperare, in sa Vajd'a totusi potesce ca sa concurga si tier'a, densulu (Lazaru) trebuie sa observe, ca obligatiunile de statu de pana acum sunt garantate din partea statului intregu, ear tier'a n'aru fi in stare a eda astfelu de chartii, pentruca ea nu pote hotari, ca acelea sa fia garantate de statu. Asiá dara unde amu ajunge aducendu o lege, a carei valóre aru depinde de priimirea séu neprimirea garantiei din partea statului? — Folosu adevratu ca aru avé proprietarii mai mare, déca aru capeta despagubirea tóta deodata, dar precum firea, asiá si dessarcinarea pamenturiloru a-lodiale nu pote fi un'a cu a celoru colonicale. Ear procese purcediatóre din neplatirea regulata a rateloru anevoia s'aru poté face, dincontra s'aru face aceea, ca la casu de neplatire aru trebui sa se faca executiuni cá si pentru dare. — Cátu pentru propunerea lui Mog'a: cá ratele acestea sa le incasseze si administreze judii comunali, aceea póte ca aru fi favoritóre pentru obligati, dar pentru indreptatiti aru fi rea si nefavoritóre, dupacum intre multe rele bine au observat'o acést'a un'a Russu (Ilaritate), ca adica se intempla, cá multi judisa manánce banii acesti'a. — Ce se atinge de propunerea lui G. Manu: a se plati ratele ori la proprietari ori la perceptorate, la casu candu s'aru priimi aceea, negresitu aru trebui sa se faca mai multe regule, in care tempu si dupa ce modalitate sa se depuna banii respectivi la perceptorate, si prin acést'a iar nu mai s'aru ingreuiá efectuirea legi acestea. De aceea, dupace mai espune odata, cá si la inceputu, referintiele proiectului regimului, recomanda din parte-si priimirea acestui proiectu. Apoi cerca a demonstrá lui Gaitanu, ca parerea densului, dupa carea si § 22 din patenta aru fi la ordinea dilei, este gresita; ear lui Balomiri observa, ca ce se afla in proiectulu regimului in privintia §-ului 22, aceea se referesce la § 26.

R u s s u cere cuventu pentru o observare personala si reflecta pre Lazaru; ca a judecá, déca argumentele lui (Russu) au fostu rele ori bune, nu e treb'a densului, ci a dietei si a publicului din afara, si ca tocmai asiá aru poté dice si densulu, ca intre argumentele lui Lazaru cele lungi si multe unulu a fostu fórté reu. (Va sa vorbésca mai departe, dar mai multe voci lu chiama la ordine.)

Cu acestea desbaterea e finita, si Presedintele reasuma.

La votare propunerea lui Vajd'a (imprenunata cu partea 1 a alineei comitetului) remáne in minoritate;

propunerea lui Mog'anu se prime-

sce;

propunerea lui Plecker nuse priimesce;

propunerea comitetului (aline'a 2 a §-ului 1) in urm'a votarei nominale nuse priimesce. (43 voturi contr'a, 32 pro),

propunerea lui G. Manu nuse priimesce,

propositiunea regimului se priimesce.

La ordine urméza aline'a 3 a § 1. din proiectulu comitetului, care se citește in tóte trei limbile si se primește fára desbatere.

La aline'a 4 cere cuventu Schuler—Libloy, si basatu pe legile respective dintr'alte tieri, propune: Summ'a capitalului de rescumperare nu pote sa tréca preste 40% ale venitului anualu, eruitu dupa catastru alu obiectului ce se rescumpera, care summa are sa o plátésca celu oblegatu; eara ce aru trece preste summ'a acést'a, aceea se va plati prin ajutoriulu comunei si alu cercului, in care se afla obiectulu de rescumperare. E sprijinitu.

G a i t a n u sprijinesce propunerea lui Schuler—Libloy, pentruca va sa ajute pre cei obligati, nu in sa pentruca aru fi drepta; apoi dupace demustra, ca dreptulu aru fi, candu dilerii, cari plátésca la rescumperarea allor'a, sa fia si ei ajutoriti din partea acestor'a, propune in amendementulu lui Schuler schimbarea aceea, cá superplusulu de 50% sa nu-lu plátésca comun'a séu cerculu respectivu, ci sa-lu plátésca fondulu tieri. E sprijinitu.

Dr. T e u t s c h e atátu in contr'a propunerei comitetului, cátu si a lui Schuler—Libloy si a lui Gaitanu, de-si se teme, ca nu va aduce nici unu argumentu nou. Apoi espune motivele cele vechi, ca nu se face lege nóua urbariala, ca diet'a nu pote intrá in partea materiala a patentei, ca § 22 dice espressu, ca despagubirea respectiviloru are a se face din mijlócele loru fára concurintia tieri etc. Ear deosebi se declara apoi mai pe largu in contr'a propunerei lui Schuler, prin carea unele cercuri s'aru ruina de totu, ear altele mai n'aru simti nici o greutate.

W i t t s t o c k observa, ca desbaterile curgu invertindu-se totu intr'unu locu si accentuéza, ca procedur'a de pan'acum'a a fostu neparlamentara; cáci déca nu suntemu multiamiti cu pat. urb.—precum in adeveru nici ca potemu fi,—atunci proiectulu de lege trebuiá reieptatu, si partea a dóu'a a patentei, carea inca n'au intratu in activitate, trebuiá reveduita, candu apoi se poteau face si schimbári materiale. Dar cea mai mare parte s'a declarat, ca va sa intre in desbaterea proiectului, si astfel ne-amu incurcatu intr'unu cercu, din care nu potemu esi. (Asiá e!) Cátu pentru propunerile ce se facu necurmatu, cá cercurile séu tier'a sa ajute rescumperarea dileriloru, densulu nu pote pricepe, cum se mai aducu astfelu de propuneri; cáci de si vede, ca prin decisiunile dietei o parte mare a dileriloru in cáti-va ani potu deveni proletari, totusi despagubirea dileriloru si despagubirea iobagiloru n'o pote pune intr'unu rendu, de órece cest'i'a au fostu intr'o referintia de dreptu publicu, ear cei'a de dreptu privatu fatia cu domni loru. Déca se face apelu la bunatatea lui, si déca densulu póte ajutá cu ceva pre dilerii, atunci bucurosu; ear déca ajutorulu acést'a se pretinde cá dreptu, atunci trebuie sa se opuna. Apoi arata mai pe largu, care au fostu referintia colonului, si care a fostu referintia dilerului, ca a cestui din urma a fostu unu contractu incheiatu de buna voia intre dóue persóne; si precum facerea, asiá si deslegarea acestui contractu depinde numai de ele amendóue, si déca se amesteca si tier'a, acést'a o face numai pentrucá sa creze cetatieni si proprietari liberi, dar nu cá sa ee asupra-si vre-o indatorire de bani. Cátu pentru propunerea lui Schuler, densulu (Wittstock) scie, ca si in alte tieri, d. e. in Boemi'a rescumperarea acést'a se face prin individu fára concurintia tieri, a comunei séu a cercului. Apoi dupace arata, camu cum aru trebui sa se faca calcululu rescumperarei cu privire la referintiele nóstre, se declara in fine atátu contr'a lui Schuler, cátu si contr'a lui Gaitanu. (Bravo!)

G. M a n u partinesce aline'a 3 din operatulu comitetului. Apoi ilustra, si resp. combate pre Teutsch, negandu, ca § 24 alu pat. urb. aru cuprinde drepturi materiale.

G a i t a n u multiamesce mai antái la Wittstock pentru lectiunea parlamentara, dar n'o priimesce. Amendementulu densului (Gaitanu) este astadi antái'a data la ordinea dilei, si asiá crede, ca s'a portatu dupa ordinea parlamentara. Cátu pentru deosebirea intre iobagi si dileri, ce o sustine Wittstock, in inticlesulu legiloru patriei intre relatiunile coloniloru la sesiunile colonicale si intre ale incuiliniloru la posesiunea loru n'a fostu nici o deosebire, cáci in tier'a nóstra n'a fostu introdusu urbariulu, prin care sesiunile colonicale si incuilinale sa fia fostu statorite si resp. despartite. Dupacum scie densulu, in punctele regulative date de Mari'a Teresi'a in 11 Novembre 1769, colonii cu incuilinii suntu considerati de o potrieva, nu se face intre ei nici o deosebire, si se dice si despre unii si despre altii, ca au sa faca pe septemána 1—2—3 dile robote etc. In Aprobate se vorbesce de iobagi si de incuilini reali. Pela anulu 1760 domni pamentesci au pretinsu dela fiscu, sa nu priimésca incuilinii in servitiulu montanu, eáci (domniloru) le remánu mosiele pustii. Articulu in privintia acést'a, sanctiunatu de Mari'a Teresi'a, dice, ca incuilinii reali au sa se tréca in urbariu si sa se tracteze cá colonii, plátindu numai darea capulu 3 f; si acést'a se facu intr'unu tempu, candu inca colonii erau legati de glia (glebae adscripti.) Pat. urb. din 21 Iuniu 1854, fiindu in limb'a germana, nu mai face nici o deosebire intre coloni si incuilini, si afara de § 6 nu vorbesce decátu numai de „Unterthanen“. Relatiunea coloniloru si a incuiliniloru dar, lipsindu urbariulu, a fostu totu aceea, si acést'a o dovedescu si conscriptiunile facute prin commissarii tramisi de Guvernu séu Tabla reg., unde se vorbesce numai de „possessiones colonicales antiquae et novae“. Tabelele de dare inca au pretiu in privintia acést'a, ear din acelea se vede, ca atátu colonii, cátu si incuilinii trebuiau sa dee dare, foragin si soldati. (Presied. lu chiama la obiectu, Gaitanu escusa digressiunea sea prin cuventulu lui Wittstock). Cátu pentru aceea, ca aline'a acést'a aru cuprinde in sine o parte a dreptului materialu si ca n'aru stá la ordinea dilei, aru dorí sa scie dela repres. regimului, ce intielesu da densulu citatulu din § 1 si §-ului 15 din propunerea regimului. In fine dice, ca déca bas'a rescumperarei prestatiuniloru incuilinale e hotarita si trebuie sa se iee de presinte in consideratiune in alti §si ai patentei urb., eara nu in 23, 26 si 85, atunci chiaru bas'a acést'a este o parte a dreptului materialu, si acést'a este subinticlesa in citatulu din § 1, si servesce de fundamentu si §-ului 15 din propunerea regimului. Prin urmare dreptulu materialu in privintia acést'a stá la ordinea dilei, si atátu aline'a 4 din § 1 alu comitetului, cátu si amendementulu densului facutu la ea, au loculu loru legiutu.

Presied. repetesce, ca la ordinea dilei suntu numai §§ii 23, 26 si 85.

Lazaru, repres. reg, la provocarea lui Gaitanu raspunde, ca § 1 si 15 din proiectulu regimului, in cari se face provocarea la pat. urb. au insemnatatea aceea, ca dispozitiunile celelalte ale pat. urb. (luandu afara §§ii 23, 26 85) nu suntu la ordinea dilei. (Claritate pentru acésta interpretare minunata). De altmintrea face atenta diet'a, ca dens'a a hotaritu, ca rescumperarea prestatiuniloru au sa o faca cei obligati etc. Ear acum se face o propunere, dupa carea capitalulu n'are a se escalula in intielesulu pat. urb., ci dupa mesurile propuse de Schuler si Gaitanu, si asiá propunerile acestea stau in cea mai aspra contradicere cu conclusulu de eri. Dint'alte aru fi bine a se curmá odata desbaterile acestea ndelungate. Cátu pentru observarea, ca capitalulu de rescumperare sa nu tréca preste venitul curatu catastralu capitalisatu, reflecta, ca acolo de regula au fostu si contraprestatiuni, d. e. dilerulu a capetatu máncaarea séu baremu pánea etc. Recomanda de nou proiectulu regimului.

Eitel crede ca se póte desbate acésta alineá si o partinesce. (Bravo!)

C. Schmidt in cuventu mai lungu, cá diet'a sa nu se ncurce nici cu conclusele sele nici cu pat. urb., propune stergerea alineei 4. Ear lui Schuler-Libloy raspunde, ca impregiurárele tieriloru dincolo de Leit'a suntu altmintrea decâtu ale nóstre, cáci in acelea nu este vorb'a, de comune autonome, dupa cum avemu noi; ear cu ide'a comunei autonome nu se unesce nici decâtu, cá ele sa se ngreuieze cu sarcini fára scirea si fára voi'a loru, si la acést'a diet'a nici ca e ndreptatíta. De aceea sa se stérge aline'a acést'a. E sprijinitu.

Ne mai insinuandu-se altcine-va la cuventu, desbateré se declara finita, si cuventulu din urma se da

refert. Schnell, care espune motivele, pentru ce comitetulu a priimitu aline'a acést'a, carea e pentru incuiliu cea mai favoritóre din tóta legea; si déca in pat. urb. s'aru fi priimitu o asemenea decisiune, despagubirea n'aru fi ajunsu la summ'a aceea enorma, asupr'a cárei'a ne plángemu acum. Necesitatea alineei acestei'a o ilustra prin unu esemplu. Unu incuiliu n'au avutu fára dóue juguri de pamentu si a facutu pentru ele 52 de díle cu palmele pe anu. Dupa § 24 alu pat. urb. díu'a de lucru cu palmele se computa cu 10 xr. m. c., va sa dica pe anu 52 jumetáti de dóuedieceri (sfanti, husosi) séu 26 dóuedieceri; capitalulu de rescumperare aru fi pretiulu anualu capitalisatu alu acestei prestatiuni, va sa dica cam 500 dóuedieceri. Acum se póte prélesne, cá cele dóue juguri sa nu fia vrednice mai multu decâtu 80—100 dóuedieceri, va sa dica sa platésca cu 400 dóuedieceri mai multu decum se cuvine, pecandu pentru pamentulu de 100f. aru fi sa platésca numai 100 fl. rescumperare (Asiá e!) Dar se póte, cá incuiliulu sa fia avutu si numai o cascíora fára mosía, pentru carea inca sa fia facutu 50—52 díle de lucru, dar lucrú póte mai usorú; si in casulu acést'a apoi aici nici ca s'aru aflá venitul curatu, de órece in catastru nu se cuprinde si venitul caselorú. Comitetulu a crediutu, ca toti cei ce voru binele dileriloru, voru priimi aline'a acést'a fára desbateré; in sa, precum se vede, s'au aflatu unii membri, cari au voitu s'o faca si mai buna, propunendu etc. (reproduce propunerea lui Schuler-Libloy.) In sa ceea ce e bine dincolo de Leit'a, nu urméza cá sa fia bine si pentru tier'a nóstra; de altmintrea propunerea acést'a, aflandu-se in contradicere cu § 1, ce s'a priimitu, spera ca nu va deveni cunclusu dietalu, (Bravo!) si recomanda propunerea comitetului.

La votare propunerea lui C. Schmidt (resp. a lui Teutsch) nu se priimesce,

propunerea lui Gaitanu nu se priimesce,

propunerea lui Schuler-Libloy nu se priimesce,

propunerea comitetului se priimesce, si asiá aline'a 4 a §-ului 1 din proiectulu comitetului devine cunclusu dietalu.

Cu acestea siedinti'a se termina.

Alegerile pentru Senatul imperialu

Sabiu in 29 Sept. (11 Oct.) Astadi s'au facutu alegerile ablegatiloru pentru Senatul imperialu. Resultatulu lorú e urmatoriulu: din class'a III. si VI. se alesera: Groisz, V. Popu, Alduleanu, Br. Reichenstein, C. Schmidt; din despartimentulu VII si VIII (regalistii) se alesera: Laszlofy, Dr. Teutsch, Br. Friedenfelds, Filtsch, Baritiu, Puscaru; din despart. I. Mog'a, A. Bohatielu, G. Maau, Buteanu; din despart. IV: Obert,

Zimmermann, Dr. Eugeniu de Trauschensfels; din despart. III: Brann de Lemeny, Pope'a Popasu, Moldovanu; din despart. V.: Schuler-Libloy, Gull, Binder. —

Din Carlovitiu se scrie, ca Sinodulu si-a finitu lucrárele, ca P. SS. Loru Episcopii s'au imprasciatu pe la ale sale, ca actele s'au substernutu la locurile mai inalte impreuna cu program'a lucráriloru Congresulu nationalu-bisericescu, ce are a se conchiamá in curendu. Cum-ca Sinodulu a declaratú cu unanimitate, ca infintiarea unei mitropolii románe este canonica, amu comunicatu cititoriloru nostri in ca mai nainte. — Episcopulu din Carlstadt au reposatu. — D. B. a b e s i u s'a re'ntorsu la Pest'a.

Principatele románe unite.

Afacerile drumurilor de feru in Romani'a se pare ca au cam asemenea sórte cá si ale drumulu nostru transsilvanu: a naintá adica cu iutímea — melcului. „Demboviti'a“ se plánge, ca concessiunea Wart a lesínatu, ca nu se mai vorbesce nimicu de ea, ca inginerii, ce au lucratu planuri in socotél'a acestei concessiuni, si-au sistatu lucrulu.

Totu „Demboviti'a“ comunica cá unu ce vorbitu de toti, ca la monastirea Cernic'a unu calugaru aru fi fostu omoritu de alti calugari, — unu testimoniú infricosiatu pentru gradulu de cultura alu tagmei monachale din tier'a vecina.

Scól'a si instructiunea publica din Romani'a, dupa Barnutiú si Maiorescu, mai deplánge si mórtea vechiulu profesorú de Filologia Georgiu Saulescu, care a reposatu la Husi in 9/21 Septembrie.

Diregatoriele vamale din districtulu Prahova au descoperitu in Ploiesci la unu ospetaru alu lui Sutiú 750 oc'a prafu de pusca; asemenea s'au prinsu la Craiov'a totu cam pe acelasi tempu 800 oc'a. Gubernulu a luatú mesurele de lipsa, pentru de a ndoi paz'a fruntarielorú.

„Monitorulu“ publica conchiamarea colegiiloru electorale pentru alegerea consilierulu de judetie. La aceste alegeri se va vedé (dór pentru prim'a óra) valórea votulu universalu.

Priimarii (judii) comunelor satesci voru portá pe venitoriu bastóne lungi si esiarpe tricolóre, in semnulu autoritatii ce reprezenta. Totu „Bucimulu“, din care scótemu aceste sciri, publica unu memorandú in caus'a muntiloru, cari s'au ruptu din teritoriulu Tieréi—Romanesci si alu Moldovei la 1769 si s'au intrupatu cu Transsilvani'a. —

Prospectu politicu.

Obiectulu de desbateré alu tuturorú foiloru de ori ce colóre este inca totu conventiunea franco-italica, carea se crede camu in generalu ca Napoleonu o va folosi pentru realizarea ideei sele de congressu europénu. Tóta Europ'a privește de nou la Itali'a, carea dupa o scurta odichna de 3—4 ani iara ferbe astadi dela medianópte pán' la mediadi. Pap'a, cá detunatu de acésta conventiune, carea se facuse parte mare despre elu fára de elu, cátu-va tempu nu se declará nici bine nici reu in privinti'a conventiunei, pánacandu in fine acum aru fi fórté esacerbatu asupr'a acestei conventiuni, si aru avé de cugetu sa faca unu apelu cátra tóte poterile romano-catolice. Apelulu acést'a, de se va face (ceea ce noi din parte-ne nu credemu), va fi unu testimoniú evidentu, déca Rom'a mai dispune si astadi de acea potestate, ce o avú asupr'a popóreloru europene in tempulu copilariei lorú. —

De siguru se pregatescu in sa órecari pasi seriosi din partea curiei romane, cáci din Franci'a, Germani'a, Spani'a si Belgiu se ducu multi demnitari bisericesci la Rom'a. — In colegiulu Cardinaliloru, ca s'a tinutu in 11/23 Septembrie, cei mai multi vorbira fórté aspru incontr'a Franciei, numai Antonelli sfatui a se ferí de pripire si a acceptá impartastrea oficiala. Acést'a si urmá 13/25 Septembrie, la care apoi Pap'a raspunde, esprimandu-si parerea de reu, ca acésta conventiune s'a facutu fára scirea lui, marturisindu, ca elu crede periclitatú prin dens'a drepturile lui suverane, si proclamandu, ca scaunulu papalu va luá tóte mesurile, ce le ceru demnitatea lui. De curendu sa fia priimitu Pap'a o scrisóre autografa dela Napoleonu, care l'aru fi umplutu de spaima si de ntristare, cáci i-arú fi luatú speranti'a, de a se restaurá provinciéle perdute sub domni'a papala. In urm'a acestor'a Pap'a aru fi ordinatu rogatiuni si litii si díle de pocaintia. — Poporulu din Rom'a a facutu o demonstratiunea imposanta in favórea conventiunei.

Regimulu italianu preste totu se pare a fi multiamitu cu resultatulu, ce l'au produsu conventiunea in Itali'a; cáci in sciintiá la Parisu, ca Franci'a póte contá la aprobarea conventiunei din partea parlamentulu italianu. —